

Л. / Ера / Арон Фрай / Ваура /
30/9/1982 (Лорд. Мелни)

Луи Арагон на 85 години

Не признавам законите на смъртта

ПАНОС ПЕОНИДИС

През юни т. г. Париж беше затъсен от гигантска демонстрация. Двеста и петдесет хиляди души преминаха през широките му булеварди начело с Луи Арагон, чието име беше на първо място в описката на личностите, призовавали френския народ да защитава мира.

Същия ден в „Юманите“ публикува краткото негово стихотворение:

Аз не признавам смеха на смъртта,
не признавам нейните закони... Ние трябва да живеем... Земята е път на обич... А ние трябва да обичаме, така както никога не сме обичали...

Този „лечен юноша“, както го нарекли Янис Ришос, преживял и претворил вечността — Луи Арагон, който не признава законите на смъртта, на 3 октомври навърши 85 години. Дълъг, много дълъг е пътят, започнал от миналия век и преминал през съвременната на най-потресаващите събития на нашия век. А той винаги е здраво привързан за мячката на живота, срещу бурите, винаги готов да се хвърли в разпръта, с открито сърце да приеме поведлата на времето да постави себе си в своето дело в услуга на времето.

Няколко пъти имах възможност да срещна Луи Арагон. Виждах ме се винаги, когато посещавах Париж, в годините, когато беше жива Елиза и в дома им на рю „Варен“ кипеше живот, а топлината на обичта, която свързваше „двойката на века“ — както са ги наричали, — се разливаше на всякъде и по-късно, когато Елиза си беше отишла завинаги...

Последният път, когато го видях в Париж в неговия дом, беше през ноември 1980 г. при посещението ми във връзка с Обръщението по повод на Международната конференция за Кипър във френската столица. Арагон ни водеше от помещението в помещението, от една епоха в друга, от картините на Пикасо (между тях и единственият цвят гълъб), при снимките на Маяковски и Лили Брик — сестра на Елиза и годеница на великия руски поет, — от рисунките на самия Арагон по романа на Елиза „Белият кон“ до писмата на Ромен Ролан, които скоро ще бъдат издадени. И навсякъде Арагон беше централна фигура в този невероятно богат свят.

Така както се движеше Арагон, висок, строен, с белоснежната си коса и небесносияните си очи, сред тези паметници на културата той им влъхваше нов дух, съживяваше ги за втора живота. Беше ясно, че се получаваше едно затрогващо общуване между поета и вещите, нещо като интимен диалог, който ни загръщаше в своята мрежа.

Когато по-късно обменяхме впечатленията си и от това свещено действие, преживяно в рю „Варен“, ние стигнахме до заключение, че този феномен, наричан Луи Арагон, е един от най-плодовитите писатели на нашия век. Само поезията му обхваща 15 тома. А тя не е главният дънер на неговото творчество. Романиите му заемат още по-голям дял, както и есета, и критичните текстове, които допълват целокупното му творчество. Неговите ступни върху изкуството, книгата за Матис и есета върху модерната живопис са образци на критическата мисъл, които потвърждават думите на Пол Валери, че един истински поет по необходимост е и първокласен критик. Но освен всичко това у Арагон съществува и нещо друго, което поставя писателя-творец на предстала на съзерцателя, на философа, на духовния вожд, който съумява да създаде една нова съвест на епохата, на нейните проблеми и нейните мечти.

Срещнах го отново това лято при съвсем различни обстоятелства, в някакъв съвсем различен свят. Ходих специално по негова покана в Тулон, където той обича да прекарва отпуската си. Това място, избрано от него преди десетина години, когато е пътувал към градчето, където е родена майка му, представлява стар замък, потънал в борова гора на голяма надморска височина. През сутрешните часове, далеч преди да се събуди пансионът, Арагон се изстияваше на широката веранда и яворите.

Аз избирах този момент, за да стана съпричастен с мечтите и съзерцанията на Арагон, а той се стараше да ме въведе в климата на своя неподобен свят, нещо твърде трудно, бих казал, непостижимо.

Показката му беше провлачена, напевна, като декламация, винаги изхождаща от нещо конкретно, от някаква подробност,

от някаква бележка, каквито някой друг не може да направи, от спомен, предизвикан от някаква асоциация.

— Всячко изчезва... Нищо не е, както е било преди. Ние живеем винаги в един нов свят... — И после отново: — Погледнете на там, оня рибар. Той е неподвижен.

Все пак съществува някакво затруднение в непосредственото общуване с 85-годишния Арагон, гладният разговор не е никак лесен и точно това беше големият проблем на кинокипа, който точно в тези дни пребиваваше в Тулон, за да снима филм за поета. Касаеше се всъщност за една доста амбициозна програма, която щяла да бъде изготвена за фестивала на в. „Юманите“ по случай юбилея на Арагон. Една програма, в която щели да участвуват в антьорни Трина артисти, един режисьор — Бруно Карлучи, един драматург — Морис Тажман, и един поет — Жан Ристат, който е и гл. редактор на литературното списание на Комunistическата партия, бяха се заели с отговорната задача да подготвят тази програма. Те бяха добри познавачи-изследователи на всички периоди от живота на Арагон.

Бруно Карлучи, директор на Лионския театър, преди няколко години беше направил по поезията на Луи Арагон и спеничната постановка под заглавие: „Огледалото на Арагон“. Той беше използвал тогава само мотиви от неговата поезия, диалога му с младите жите и девойките — стремежа му да се доближи до младото поколение.

Спеничното изкуство на Арагон се развива и обогатява. На своя юбилей той ще трябва да бъде представен чрез целокупното си творчество. Най-голям интерес представлява последният му роман „Театър Роман“ (1977), където се засягат проблеми на художественото творчество, въпроси за живота и смъртта.

Морис Тажман подчертава, че Арагон е последният от величината на една Пикасо например. Цялата френска литература в лицето на Арагон се изразява и в поезията, и в романа, и в есето. Съществува, естествено, и други велики, но в друг мащаб. Арагон е изключителна изява на XX век, в смисъл че в творчеството му се отразява историческият процес на нашия век с всичките му противоречия в различните области на естетиката и на политиката. Целовата поезия винаги е връзка напред.

— Според мен Арагон е най-добрият „историк“ на XX век, така както Стендал и Балзак са били най-добрите „исторични“ на XIX век — продължава Тажман.

Арагон седи спокоен, с една своя книга в ръка, облян от светлата светлина на прожекторите, и чака знак да започне да чете, когато снимачната камера заработи.

— По якой път просто от една наша дума мисълта му започва да действа... — казва ми Бруно. — Аз вярвам, че в рамките на творчеството на Арагон, там където мисълта му устремно избликва и се простира, за да обхване колкото се може повече области, Арагон е непостижим.

Верният приятел на Арагон, персийският поет Хамид Фуландвид, който — както ми стана известно — готви в книга, където ще намерят място редица мисли за писателя, потвърждаващи невяротното богатство на Арагоново творчество.

Биографията на Арагон представлява един безкраен роман, също така, както той неуморимо придружава века до последните му десетилетия. И го придружава със завидно достойнство — писател неотпадна един изследовател на творчеството му.

Когато през декември 1980 г. Френската комунистическа партия празнуваше своята 60-годишнина, Луи Арагон изказа едно определение за комуниста, което според мен обяснява сатлата в достойнството на дългия му път.

„Това, че съм бил комунист, беше за мен отказът да смесвам малките случки с големите. Ние създадохме хубави неща. Остава ни да извършим още по-добри дела. Нищо не е равно на това, което мечтае човек, в това, дето сме мечтали, е точно наша чест.“

... Когато при последното му кратко посещение в Кипър се сбогувахме с Арагон, ние го изпратихме с класическото пожелание на кипърския вяршен поет Павлос Лясилис: „Да пукне Хапон!“

Той веднага ни отвърна с вельторимото си „Не признавам законите на смъртта“. Запашихме чустството за неговото величие.

1. Харон (митол.) — лоднар на смъртта (бел. пр.)

По страниците на съветския печат

Във ВРЪЗКА с 35-ата годишнина от деветосептемвришната победа киеското сп. „Всесвіт“ е публикувало редица материали посветени на нашата страна. Книжната се открива с встъпление от българския генерален консул в Киеш Александър Тошев. В рубриката „Пътница на изкуството“ уводната бележка е написана от зам. генералния консул Иван Пиперов.

Поместена е обширна статия от изтъкнатата българистка Винтория Захаржевска под заглавие „Владимир Димитров — Майстора и поетичният свят на България“. Авторката намира сходство в поетичното виждане на художника и някои изтъкнати наши творци на-

то Николай Лилиев, Емил Попдини тров, Ламар... Тя се спира на характерни моменти от творчеството на Гео Милев, Людмил Стоянов, Владимир Грозев, Георги Струмски. Захаржевска прави интересен паралел между художествения свят в романа на Олес Гончар „Святата земя“ и Мадоната на Майстора и подчертава световното значение на твореца, чието платна са „възторжен химн на човека, на неговата творческа сила и красотата“.

Отпечатана е и статия на известния български критик за Димитър Методиев, озаглавена „Кредето на поета-комунист“.